

Det har oppstått et tomrom

Taler
Per Espen Stoknes

Dato
20 mars 2018

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Debatt om mistillit mot justisminister Sylvi Listhaug (7)

- 1 Selv om det ikke blir regjeringsskifte eller votering over mistillitsforslaget som ble
reist mot Sylvi Listhaug, er det likevel behov for å debattere de motsetningene
som nesten utløste Solberg-regjeringens fall her i dag. For debatten om en
framvoksende høyrepopulisme og en farlig og fremmedgjørende retorikk blir
5 ikke borte selv om Sylvi Listhaug forlater regjeringen.

Noen mener at mistillitsforslaget som ble fremmet mot justisministeren, var
tynt begrunnet, og at det ville være helt feil å felle en hel regjering på én ekstrem
Facebook-post fra én statsråd, en post som attpåtil ble unnskyldt minst fire
10 ganger, om enn aldri så halvhjertet. De grønne er uenige, for dagens debatt
handler om grunnleggende verdipolitiske skillelinjer.

Framveksten av høyrepopulisme, hatretorikk og fremmedfrykt er en sentral
trend i vår tid, både i Norge og internasjonalt. Men de siste fem årene har vi for
15 første gang hatt en norsk regjering der deler av regjeringen åpenbart målbærer
høyrepopulisme, og dette i økende grad fra en justisminister. Nettopp dette ga
faktisk et sterkere og mer prinsipielt grunnlag for en mistillitsdebatt enn flere
andre situasjoner der norske regjeringer har gått av. Da Willochs regjering gikk
av i 1986, var det fordi Arbeiderpartiet ikke ville øke bensinprisen like mye som
20 Kåre Willoch. Da Gerhardsen måtte gå av i 1963, var det fordi regjeringen
hadde sviktet i oppfølgingen av sikkerheten ved Kings Bay-gruven på Svalbard.
Og Bondevik gikk av på å redde Norge fra et feilslått gasskraftverk.

Når Solberg-regjeringen nesten måtte gå av i dag, handler det egentlig om en av
25 de virkelig store og reelle verdimotsetningene i dagens samfunnsutvikling. For
det står mellom optimisme og pessimisme i spørsmålet om vi kan skape et
samfunn der ulike mennesker med ulik bakgrunn og kles- og språkdrakt klarer å

30 leve godt sammen. Det står mellom internasjonalisme og nasjonalisme. Det står mellom et inkluderende og et ekskluderende menneskesyn. Og det står mellom anstendighet og uanstendighet i den offentlige samtalen, der statsråder er avgjørende premissleverandører med helt spesielle roller.

35 Ett sted måtte vi da sette strek. Stortinget har sagt hit, men ikke lenger. Vårt håp er at den streken er satt i dag ved at flertallet har tvunget justisministeren til å trekke seg. For vestlige demokratier er bygd på en uskreven kontrakt om at vi skal vise hverandre gjensidig respekt også når vi er uenige, kompromisser og samarbeid selv midt i interessekonflikter, og at vi skal forebygge ekstreme holdninger, voldsytringer og konspirasjonsteorier, ikke fyre opp under dem.

40 Sylvi Listhaug har brutt den kontrakten gjentatte ganger med sin opptreden, tone og bildebruk, også i regjering gjennom flere år.

Gjennom signaler om kabinettsspørsmål har statsministeren antydnet at hun var villig til å sette hele regjeringen på spill, solidarisk bak en sånn retorikk. Vi

45 oppfatter riktignok at statsministeren i dag har tatt tydelig avstand fra uakseptable, fremmedgjørende uttalelser fra Listhaug. Det er vi takknemlige for. Men for oss i De grønne bekrefter hele denne saken at Fremskrittspartiet antagelig bør ut av regjeringskontorene, for Høyres og Venstres flørt med høyrepopulismen bør avsluttes. Den offisielle norske innvandrings- og

50 integreringspolitikken og retorikken bør utformes av moderate krefter som respekterer flertallet i det norske folk, ikke som et kompromiss mellom Høyre, høyrepopulister og høyre-radikale krefter.

Vi som i dag var klare for å stemme ja til å felle justisministeren og/eller

55 regjeringen, må erkjenne at strømningene som Sylvi Listhaug representerer, ikke blir borte med justisministerens avgang. Vi må også erkjenne at vi har å gjøre med en internasjonal trend. De siste årene er det Trump og Putin samt politikere som Nigel Farage i England, Marine Le Pen i Frankrike og Geert Wilders i Nederland som har satt mye av agendaen for det politiske ordskiftet i

60 den vestlige verden. Jeg sier ikke at regjeringen eller Sylvi Listhaug mener det samme som disse politikerne, men det er klare fellestrekk - stadig mer utilsørt nasjonalisme, oppildning til sinne og en slags følelse av at man har blitt krenket, sammen med spredning av fremmedfrykt, særlig mot noen med mørkere tone i huden.

65 I dagens Europa må vi erkjenne at mot disse strømningene framstår både den

tradisjonelle høyresiden og den tradisjonelle venstresiden som rådville og
hjelpeløse. Jeg synes det illustreres f.eks. av meldingene på Twitter fra noen av
70 høyresidens stortingsrepresentanter allerede forrige lørdag kveld, som sa: «Nei,
verken liker eller deler statusen til Sylvi Listhaug. Den bør slettes og beklages.»
Men det skjedde ikke før mange dager senere, da situasjonen hadde blitt en helt
annen. Den ble slettet på grunn av manglende rettigheter til et bilde - beklaget at
folk reagerte slik de reagerte. Når selv unnskyldninger ikke er ekte, selv om
75 ordene er uttalt, går noe i stykker. Denne kontrakten, som vi opplever som
sentral for oss, er revet over. Det er trist.

For vi har veldig mye felles som vi kan være stolte av i Norge, som vi kan bruke
til å videreutvikle norsk identitet - kjennetegn som de relativt små forskjellene i
80 forhold til andre land, de sterke rettighetene vi har, som gir en grunnleggende
sosial trygghet, den gjensidige tilliten til hverandre og til det offentlige,
likestillingen og ytringsfriheten. Kanskje har vi tapt sånne verdier av syne fordi
vi tar dem som en selvfølge etter hvert. Kanskje har de blitt så usynlige at de har
mistet sin samlende kraft. Kanskje bidrar også denne uklarheten til at mange er
85 bekymret for om integreringen av nye landsmenn vil lykkes.

På disse spørsmålene har ikke vi i De grønne noe fasitsvar. Men vi merker oss at
den typen retorikk som Sylvi Listhaug fremmer, fyller et tomrom - et tomrom
som har oppstått hos mange etter at fellesskapet i arbeiderbevegelse, kirke og
90 bondebevegelse tapte sin samlende kraft mot slutten av det forrige århundret. I
møtet med en sånn retorikk synes både høyre- og venstresiden ute av stand til å
definere et engasjerende, samlende, relevant framtidsprosjekt for Norge.

Da haster det å revitalisere et nytt politisk fellesskap med slagkraft, med
95 optimisme og framtidstro, og kilden til dette fellesskapet finner vi i de etablerte
verdiene jeg nevnte over. I tillegg mener De grønne at spirene til et nytt
fellesskap finnes i den grønne politikken, at vi utvider solidariteten til å gjelde et
større fellesskap og naturen.

100 Hva er menneskenes sterkeste drivkraft? Hvilken drivkraft er det som er uslitelig
på tvers av landegrenser, opprinnelse, etnisitet, kultur og religion? Jo, det er
omsorgen - kjærligheten ikke minst til våre egne barn og etterkommere.
Omsorgen for den neste generasjonen er sterkere enn fremmedfrykt, sterkere
enn nasjonalisme og egoisme. Det er en universell kilde til meningsfulle liv for
105 mennesker.

Vi tror at samhörigheten styrkes når samfunnet har noen felles mål, noe som kjennes verdt å kjempe for, og som angår alle. Her vil vi i De grønne gjerne
110 bidra. Men hvis vi skal revitalisere et nytt politisk fellesskap i Norge, må det skje større endringer enn at bare justisministeren går av. For oss i De grønne er det fortsatt problematisk at vi har en regjering der Fremskrittspartiet sitter med hånden på rattet, og at man kanskje erstatter ett ekstremt element med et annet.

115

I stedet for å styrke norske verdier som små forskjeller, gjensidig tillit og sosial trygghet har enkelte fra Fremskrittspartiet i regjering angrepet disse verdiene. Og i stedet for å dyrke spirene til et nytt fellesskap om miljø- og klimapolitikk har Fremskrittspartiet asfaltert dem ned. Når og dersom statsministeren da så
120 tydelig velger å knytte hele den borgerlige regjeringens skjebne til Fremskrittspartiets mest ytterliggående statsråd, blir flertallet i norsk politikk nødt til å ta makten tilbake.

URI

125 <https://www.virksommeord.no/tale/det-har-oppstatt-et-tomrom>

130

135

140